

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**Факультет географії, історії та туризму
Кафедра історії, теорії держави і права та філософії**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова Приймальної комісії
Міжнародного економіко-
гуманітарного університету імені
академіка Степана Дем'янчука
Віталій ДЕМ'ЯНЧУК
від 27 травня 2026 року



**ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
для здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»**

**при вступі на навчання для здобуття ступеня бакалавра
на основі НРК6; НРК7**

Рівне - 2026

Програма обговорена та узгоджена на засіданні кафедри географії і туризму
Протокол № 10 від “ 02 ” 06 2026 року

Завідувач кафедри



Андрій ЛЕВДЕР

Програма розглянута та схвалена на засіданні Приймальної комісії Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (Протокол № 4 від 27 травня 2026 року).

Відповідальний секретар



Сергій БЛИЗНЮК

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного фахового випробування вступу на навчання для здобуття першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю А4.07 «Середня освіта (Географія)» в галузі знань А1 «Освіта» розрахована на випускників коледжів та закладів вищої освіти, що мають уже здобуту фахову передвищу, або вищу освіту і планують вступити на навчання.

Програма вступного випробування охоплює теми з професійно-орієнтованих дисциплін, що забезпечують базові фахові компетенції та програмні результати та викладаються на 1 курсі освітньої програми «Середня освіта (Географія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю А4.07 «Середня освіта (Географія)» в галузі знань А1 Освіта, зокрема: загальне землезнавство, геологія загальна та історична, метеорологія і кліматологія, гідрологія, картографія з основами топографії.

Мета вступного фахового іспиту полягає у з'ясуванні рівня теоретичних знань та практичних навичок вступника, визначення рівня готовності до навчання для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти із предметної спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія) освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія та біологія)».

Програму вступного фахового іспиту складено на основі наступних нормативно-правових документів:

1. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Географія та біологія)» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю А4.07 Середня освіта (Географія).

2. Положення про приймальну комісію Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Затверджено та введено в дію наказом ректора.

Результати фахового іспиту використовуватимуться під час формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників у межах ліцензованого обсягу.

Фаховий іспит проводиться у формі письмових або онлайн тестів із використанням платформи дистанційного навчання MOODLE.

2.ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

(НАЗВА ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ, ТЕМ)

2.1. Загальне землезнавство

Зміст освітнього компонента розкривається в темах:

Вступ. Розвиток землезнавчої науки. Предмет дисципліни. Методи вивчення. Історія науки та міжпредметні зв'язки. Єдність природних явищ. Головні етапи розвитку науки. Зв'язок науки з практикою. Географічні та землезнавчі відкриття. Досягнення землезнавства у ХХ столітті.

Будова Всесвіту і Сонячної системи. Земля у Сонячній системі. Всесвіт або Космос. Форми існування матерії. Космічні системи і тіла, їх взаємодія. Ієрархія будови Космосу. Метагалактика. Галактика. Сонячна система. Сонце. Сонячне випромінювання. Сонячний вітер. Планети Сонячної системи. Моделі будови Всесвіту. Матерія і енергія, її поширення та засвоєння на поверхні Землі. Процес фотосинтезу.

Фігура Землі. Розміри Землі. Рух Землі навколо Сонця та навколо своєї осі. Рік сонячний та календарний. Афелій. Перигелій. Зміна пір року. Дні рівнодення та сонцестояння. Протяжність дня і ночі. Теплові пояси та пояси освітленості. Кутова і лінійна швидкість обертання. Сила Коріоліса. Доба. Зміна дня і ночі. Часові пояси. Час місцевий, поясний. Широта, довгота. Картографія поверхні Землі. Азимут. Румб. Зображення рельєфу на картах. Відмітки поверхні Землі. Різновиди карт.

Гравітаційне поле Землі. Магнітосфера. Сила тяжіння, її роль. Магнітосфера Землі. Магнітні полюси, магнітні аномалії. Вплив сонячного вітру на магнітосферу.

Внутрішня будова Землі. Внутрішня будова Землі. Склад, маса, щільність, густина, температура. Методи вивчення. Речовинний склад Земної кори. Мінерали. Фізичні властивості та класифікація мінералів. Гірські породи та їх класифікація.

Літосфера Землі. Рельєф. Сучасні уявлення про літосферну оболонку. Ендогенні та екзогенні фактори та їх вплив на процеси рельєфотворення. Головні типи морфоструктури: рівнини, гори. Класифікація гір. Морфоскульптура. Флювіальний рельєф. Рельєф берегів та дна океанів.

Атмосфера Землі. Склад та будова атмосфери. Походження. Взаємодія з іншими оболонками. Сонячна радіація і радіаційний баланс. Вода в атмосфері, форми і кількість. Хмари. Атмосферні опади. Атмосферний тиск. Вітер. Повітряні маси та їх формування. Атмосферні фронти, міграція фронтів. Циклони і антициклони. Загальна циркуляція атмосфери. Погода та клімат. Кліматичні пояси та області.

Гідросфера та її складові. Формування і еволюція гідросфери. Світовий водний баланс. Світовий океан: структура, причини коливань поверхні, солоність води. Тепловий режим океанів та морів. Рух води в Світовому океані. Природні ресурси Світового океану. Води суші. Поверхневі та підземні води. Стік води з суші. Водний баланс. Підземні води. Їх класифікація та характеристика. Раціональне використання. Ріки. Річкові системи. Їх типи. Річкові басейни. Живлення та режими

рік. Поверхневий стік, його характеристика. Озера. Походження та класифікація. Водний баланс та режим озер. Використання та охорона. Водосховища. Болота: утворення та режими. Типи боліт. Роль боліт. Використання та охорона. Льодовики: умови виникнення та розвитку. Сучасні зледеніння. Типи та рух льодовиків.

Біосфера. Ґрунти. Жива речовина у географічній оболонці. Роль живої речовини у розвитку атмосфери, гідросфери, літосфери. Вчення про біосферу. Біологічний кругообіг речовини і енергії. Рослини, тварини, мікроорганізми. Ґрунти.

Географічна оболонка та її структура. Географічна оболонка як природно-територіальний комплекс. Межі географічної оболонки. Кругообіг речовини і енергії. Закономірності будови та диференціація оболонки. Фізико-географічне районування. Ландшафт.

Географічне середовище та суспільство. Роль географічного середовища у розвитку суспільства. Значення середовища для виробництва. Зміни природних комплексів.

2.2. Геологія загальна та історична

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Геологія як наука, її завдання та методи. Геологія як наука. Методи геологічних досліджень. Земля в космічному просторі. Основні гіпотези походження Землі.

Форма, розміри та внутрішня будова Землі. Форма, розміри та будова Землі, основні сфери Землі (атмосфера, гідросфера, біосфера, літосфера, їх будова і склад. Внутрішня будова і фізичні властивості Землі. Земна кора, її будова і хімічний склад.

Мінерали та їх фізичні властивості. Мінерали, їх походження і будова. Породоутворюючі мінерали, їх хімічний склад і фізичні властивості. Мінерали, що складають корисні копалини, їх класифікація, хімічний склад і фізичні властивості

Гірські породи, їх утворення та класифікація. Гірські породи. Структури і текстури гірських порід та їх значення при визначенні гірських порід. Класифікація гірських порід.

Магматичні гірські породи. Магматичні гірські породи їх класифікація за умовами утворення та хіміко-мінералогічним складом. Форми залягання магматичних порід. Корисні копалини, що утворюються в магматичних породах.

Осадкові гірські породи. Осадкові гірські породи, умови та етапи їх формування. Класифікація осадових гірських порід. Породи уламкові, хімічні, органогенні та змішані. Корисні копалини осадових гірських порід.

Метаморфічні гірські породи. Метаморфічні гірські породи. Особливості їх будови. Види метаморфізму. Корисні копалини в метаморфічних породах.

Тектонічні процеси. Геологічні процеси. Ендогенні і екзогенні геологічні процеси. Тектонічні і неотектонічні рухи їх причини і природа, вираження у формах залягання гірських порід та рельєфі. Непорушене і порушене залягання гірських порід. Види порушеного залягання. Пластичні і розривні деформації та їх види.

Геологічні карти та розрізи. Геологічні карти і розрізи, їх види і методика побудови. Читання геологічних карт і розрізів.

Екзогенні геологічні процеси. Екзогенні геологічні процеси і формування четвертинних відкладів. Вивітрювання гірських порід. Формування елювію. Характерні риси його будови. Площинний змив із схилів. Формування і властивості делювію. Водна ерозія формування ярів. Пролювіальні відклади їх характеристика. Геологічна робота постійно діючих водних потоків. Алювіальні відклади і особливості їх будови. Будова річкових долин. Геологічна робота льодовиків. Льодовикові і водно-льодовикові відклади, характерні риси їх будови і розповсюдження. Еолові відклади. Схиліві процеси. Морська абразія та формування морських узбереж.

Вік в геології. Абсолютний вік і методи його визначення. Відносний вік і методи його визначення. Геохронологія.

Історія розвитку Землі. Докембрій. Розвиток планети протягом архею та протерозою. Палеозойська ера, її поділ на періоди. Органічний світ палеозою. Розвиток планети протягом палеозою (основні геологічні події в палеозої). Мезозойська ера, її поділ на періоди. Органічний світ мезозою. Розвиток планети протягом мезозою (основні геологічні події в мезозої). Кайнозойська ера, її поділ на періоди. Органічний світ кайнозою. Розвиток планети протягом кайнозою. Геологічні події в кайнозої.

Палеонтологія як наука, її завдання та методи. Основи палеонтології. Розвиток життя на планеті, основні закономірності розвитку органічного світу, організм і середовище. Класифікація, систематика і номенклатура організмів Окаменілості і форми збереження організмів їх роль у визначенні відносного віку гірських порід і формацій.

Гідрогеологія як наука. Вода в земній корі. Фізичні і водні властивості гірських порід. Класифікація підземних вод за умовами залягання. Фізичні властивості і хімічний склад підземних вод, Класифікації підземних вод за хімічним складом. Вимоги до питної, іригаційної та технічної води.

Геологічна будова території України. Геологічна будова території України. Стратиграфія та основні геологічні структури. Корисні копалини на території України та перспективи відкриття нових родовищ.

2.3. Гідрологія

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Гідрологія як наука, її місце у вивченні географічної оболонки. Гідросфера – складова частина географічної оболонки. Структура гідрології, її місце в циклі географічних наук. Методи гідрологічних досліджень. Основні типи водних об'єктів та їхній гідрологічний режим. Становлення та розвиток гідрології як науки.

Основні фізичні та хімічні властивості води.

Молекулярна структура та ізотопний склад води. Основні фізичні властивості води. Вода як індивідуальна природна речовина. Хімічний склад та властивості природних вод. Фундаментальні закони фізики та їх використання при вивченні водних об'єктів.

Кругообіг води у природі. Кількість та розподіл води на земній кулі. Кругообіг води на Землі. Світовий водний баланс. Внутрішньоматериковий вологообіг. Кругообіг речовин, що містяться в природних водах.

Гідрологія рік. Основні поняття та визначення. Живлення річок. Гідрологічні характеристики та водний та режим річок. Селеві потоки. Руслові процеси. Гідрохімія та гідробіологія річок. Річкова мережа України.

Озера як об'єкти гідросфери. Загальні характеристики. Водний і термічний режим озер. Гідрохімічні, гідробіологічні особливості озер. Гідробіологія озер та донні відклади. Особливості географічного поширення та використання озер.

Гідрологія водосховищ. Призначення і класифікація водосховищ. Основні складові об'єму та нормативні рівні водосховища. Гідрологічний, гідрохімічний та гідробіологічний режими водосховища. Водосховища та навколишнє середовище.

Гідрологія боліт. Походження і поширення боліт. Типи боліт і їхня будова, морфологія та гідрографія. Живлення, водний баланс та термічний режим боліт. Екологічне значення боліт.

Гідрологія льодовиків. Особливості льодовика як водного об'єкта гідросфери. Походження льодовиків та їхнє поширення на земній кулі. Типи льодовиків. Утворення та бідова льодовиків. Живлення та абляція льодовиків. Баланс льоду і води в льодовиках. Рух льодовиків та його наслідки. значення льодовиків.

Гідрологія підземних вод. Походження та умови залягання підземних вод. Водно-фізичні властивості ґрунтів і гірських порід. Умови залягання та розповсюдження підземних вод. Рух і режим підземних вод. Практичне значення та охорона підземних вод.

Гідрологія світового океану. Світовий океан та його частини. Рельєф дна Світового океану, донні відклади. Хімічний склад та солоність вод Світового океану. Термічний режим вод океанів і морів. Водні маси Світового океану. Рівень та хвилювання в океанах і морях. Припливи і відпливи. Течії в океанах та морях. Населення та ресурси Світового океану, їхнє використання.

Водні ресурси України, їхнє використання й охорона. Поняття про водні ресурси й водний фонд. Водні ресурси і водний баланс України. Управління водними ресурсами.

2.4. Метеорологія і кліматологія

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Предмет та задачі кліматології. Короткі історичні відомості. Склад і будова атмосфери.

Радіаційні кліматотворчі фактори. Розподіл сонячної радіації, що поступає на поверхню Землі. Радіаційний і тепловий баланс поверхні Землі.

Підстильна поверхня як кліматотворчий фактор. Відмінності нагріванні моря та суші. Роль рельєфу в формуванні клімату. Вплив снігового та льодового покриву. Циркуляційні фактори клімату. Загальна циркуляція атмосфери. Центри дії та атмосфери. Панівні повітряні течії в атмосфері. Географічні типи повітряних мас. Кліматологічні фронти та їх розподіл за сезонами.

Поняття про місцевий клімат та мікроклімат. Кліматичні елементи та їх розподіл. Температура повітря та ґрунту. Абсолютна та відносна вологість повітря. Випаровування. Хмарність та опади.

Класифікація клімату. Типи класифікацій. Класифікація Кеппена, Л.С. Берга, Б.П. Алісова. Зміни та коливання клімату. Кліматичні умови в окремі геологічні епохи. Основні гіпотези корінних змін клімату.

Клімат України. Загальні умови формування. Розподіл кліматичних елементів. Антропогенний фактор клімату України.

2.5. Картографія з основами топографії

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Картографія. Топографія. Загальні відомості. Предмет картографії та топографії, їх взаємозв'язок. Карти і плани. Класифікація географічних карт.

Системи координат в картографії і топографії. Форма і розміри Землі. Географічні координати. Плоскі прямокутні координати Гауса-Крюгера. Системи висот. Азимуту і дирекційні кути.

Рішення задач на топографічній карті. Вимірювання віддалей. Визначення ухилів. Побудова профілів. Вимірювання площ.

Загальні відомості з математичної картографії. Математична основа карти. Геодезична основа карти. Картографічні проекції, спотворення проекцій. Класифікація проекцій.

Способи картографічного зображення. Спосіб значків. Спосіб лінійних знаків. Спосіб ізолій. Спосіб якісного фону. Спосіб ареалів. Точковий спосіб. Спосіб локалізованих діаграм. Спосіб знаків руху. Спосіб картодіаграм. Сумісне використання різних способів зображень.

Картографічна генералізація. Суть генералізації, її фактори. Види генералізації. Оцінка точності генералізації. Генералізація об'єктів різної локалізації.

Тематичне картографування. Особливості створення тематичних карт. Загальні питання складання тематичних карт. Правила оформлення авторського оригіналу. Картографування в туризмі.

Робота з геодезичними приладами. Вимірювання горизонтальних кутів та довжин ліній. Теодолітне знімання. Нівелювання. Методи наземного топографічного знімання

Картографічні продукти у структурі мобільних додатків та інтернет технологій. Роль картографічних продуктів в структурі мобільних додатків для різних галузей господарства.

Геоінформаційні системи та технології та їх використання в туризмі. Поняття ГІС. Структура та архітектура ГІС. Сучасні програмні продукти ГІС та провідні виробники геоінформаційних картографічних пакетів.

3. СТРУКТУРА ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Критерії оцінювання знань, умінь і навичок вступника за результатами відповіді на питання та виконання завдань екзаменаційного білета визначаються у загальному вигляді Університетом та конкретизовано кафедрою географії і туризму.

Відповідь на вступному екзамені оцінюється за 200-ною шкалою.

Вступник має право брати участь у конкурсі якщо набирає від 100 до 200 балів і втрачає його, якщо набирає менше ніж 100 балів.

База тестів вступного фахового випробування спеціальності: А4.07 Середня освіта (Географія) для здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» на базі рівнів фахової передвищої та вищої освіти: молодший бакалавр (молодший спеціаліст), бакалавр) містить основні й найважливіші теми теоретичної та практичної підготовки з наступних освітніх компонентів: загальне землезнавство, геологія загальна та історична, метеорологія і кліматологія, гідрологія, картографія з основами топографії.

4. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байцар А. Л. Фізична географія України : Навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 358 с.
2. Блій Г. Географія : світи, регіони, концепти. Київ : Либідь, 2004. 740 с.
3. Воловик В. М. Загальне землезнавство (модуль «Геоморфологія»). Практикум: навчальний посібник. Вінниця, 2020. 145 с.
4. Географія : Підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл.: Рівень стандарту, академічний рівень/ В.Ю. Пестушко, Г,Ш. Уварова. К. : Генеза, 2010. 304 с.
5. Гілецький Й.Р. Географічні задачі та їх розв'язування. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с.
6. Даценко М.М., Гончаренко О.С. Топографічне картографування. Навчальний посібник. 2019.
7. Довгань Г. Д. Географія (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / Г. Д. Довгань, О. Г. Стадник. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 240 с.
8. Загальна гідрологія. Підручник / Левківський С. С., Хільчевський В. К., Ободовський О. Г. та ін. К. : Фітосоціоцентр, 2000. 264 с.
9. Загальне землезнавство. Книга 1 : навчальний посібник / авт.-уклад. О. Д. Лаврик. Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. 112 с.
10. Комлев О.О. Рельєф Європи: навчальний посібник. Київ, 2022. 228 с.
11. Корнус О. Г. Історична географія: навчальний посібник. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. 156 с.
12. Лаврук М. М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 136 с.
13. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України: Підручник. К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. 479 с.
14. Мартинюк В.О. Учнівські науково-дослідницькі роботи з географії: методологія та методика. Навчально-методичний посібник. В.О. Мартинюк, А.С. Романів, О.Я. Романів, В.П. Селецький, О.В. Яроменко. Рівне, 2014. 228 с.
15. Масляк П.О., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу. Київ: Лібра, 1998.
16. Масляк П.П., Шищенко П.Г. Географія України 8-9. К.: Зодіак- ЕКО, 1997, 2000.
17. Матвієнко В.М., Стафійчук В.І. «Географія країн Азії, Океанії, Австралії»: навчально-методичний комплекс. К.: Видавництво «Альфа-ПК», 2021. 61 с.
18. Матусевич К.М., Матусевич М.К. Основи топографії. Посібник для вчителів. Рівне: ППФ «Волинські обереги», 2001. 164 с.
19. Методологічні основи географічних наукових досліджень учнів Малої академії наук України : навч.-метод. посібник. / А. Романів, О. Романів, О. Яроменко; відп. за вип. О. Лісовий, С. Лихота. К. 2016. 72 с.
20. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства. Київ-Кам'янець-Подільський «Абетка-НОВА», 2002.
21. Мольчак Я.О., Ільїн Л.В., Загальне землезнавство. Луцьк: ВДУ. 1997. 232 с.

22. Основи загальної геології: навчальний посібник-практикум/ С.Ю. Бортник, О.В. Ковтонюк, Н.М. Погорільчук. Київ, 2022. 164 с.
23. Петрина Н.В. Географія України. Частина 1. Фізична географія України. Навчально-методичний посібник. К. 2021. 93 с.
24. Проблеми українознавства, регіоналістики і краєзнавства. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 706 с.
25. Ратушняк Г.С. Картографія з основами топографії. К.: 2003. 285 с.
26. Ситник Й.М., Сивий М.Я. Геологія. Підручник. К.: 2003. Вид-во «Вища школа». 480 с.
27. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. Одеса: Астропринт, 2001. 560 с.
28. Фізична географія України. 8 клас: Посібник для вчителя / Г.Д. Довгань, М.Я. Пшенична, В.О. Соловійов. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2002. 272 с.
29. Хільчевський В.К., Ободовський О.Г., Гребінь В.В. та ін. Загальна гідрологія: підручник. К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. 399 с.
30. Шарко В. Д. Сучасний урок: технологічний аспект. Посібник для вчителів і студентів. К.: СПД Богданова А.М., 2007. 220 с.